

‘Matse’

Zo'n veertig jaar geleden gaf ik les op de woonwagenkampschool aan de Vlijmenseweg. Ik was er als vervanger voor een overspannen leerkracht tijdelijk benoemd en was recht uit militaire dienst in dit bijzondere onderwijs gestapt. Ik heb daar nooit spijt van gehad, integendeel. Het waren plezierige tijden waarin ik de groep 'grote jongens' had. Wat mij het eerste opviel in die dagen waren de namen van mijn leerlingen: Hannus, Driekus, Dorus, Bertus, Kobus... Allemaal namen die onder de 'burgers' in die dagen al in onbruik waren. Ik had nog wel ooms en oudooms die zulke namen droegen, maar wij beschouwden die toen al als erg ouderwets. In onze familie kwam er geen nieuwe Hannus, Driekus of Dorus meer bij. Er waren ook leerlingen met meer exotisch aandoende namen: Lollo, Gisja en Poepa.

Op het kamp van die dagen stond een aantal 'Bossche' families, maar het merendeel was trekker; zij zouden straks in de oogsttijd onaangekondigd verdwijnen naar het werk in het Westland. Het moge duidelijk zijn dat ik met hoofdelijk onderwijs te maken had. Er waren leerlingen van elf die werkten met boekje 3, terwijl leerlingen van negen al met boek 4 in de weer waren. Dat kon te wijten zijn aan het feit dat sommigen nog op kampen hadden gestaan, waar geen scholen waren.

Aan het taalgebruik van die dagen viel toen het veelvuldige gebruik van *uwes* op en ook het woord *kut* circuleerde toen al in uitgebreide betekenis. Ik had voor mijn militaire dienst korte tijd gewerkt op de Vogelwijkschool van frater Emiliaan en ook daar, in de *Sieb* (afgeleid van Siberië, naar men zegt) waren die termen alledaagse kost. Dus niets nieuws voor mij. Wat ik in die dagen voor het eerst en bij herhaling hoorde, was het woord *matse*. Het werd vooral gebruikt in de

betekenis 'iemand een voordeeltje gunnen'. 'Ik zal oe matse' was in de jaren zestig aan de orde van de dag op het woonwagenkamp.

Je kwam dat kamp destijds binnen over een dijkje; links lag een weiland dat soms ook als schoolspeelveldje fungeerde en rechts was een wiel dat door de bewoners *de Kolk* genoemd werd. Aan het eind van de toegangsdijk bevond zich een controlehuisje met een slagboom. Daar zetelde een politiemans in uniform die wist wat *matse* was! Deze agent had een indrukwekkende gestalte en nam altijd deel aan de morgenkoffiepauze op onze school. Hij liet zijn 'checkpoint' doorgemoedereerd in de steek en het maakte kennelijk weinig verschil of hij er wel of niet zat. Ik heb de slagboom zelden gesloten gezien.

In een van onze koffiepauzes toonde de reusachtige 'politieportier' zijn krachten door een fauteuil in de koffiekamer met één hand van de grond te tillen. Het gewicht was geen enkel probleem voor deze Geesinkfiguur, maar toen hij de stoel op ooghoogte had gebracht, viel door de inspanning zijn politiepet van het hoofd en daaruit rolden de prachtigste sigaren. Het bracht hem nauwelijks uit zijn evenwicht; hij zei: 'Och, ge matst 's iemand en dan worde zelf ook gematst'.

Matse was ook onder mijn leerlingen heel gangbaar. Verscheidene ouders werkten op de brouwerij en als er schoolfeestiviteiten waren, was er bier genoeg; ook zij werden gematst. Nu ik aan dit gegeven dacht, heb ik

Op 25 april 1958 vond de eerste steenlegging plaats van de school in het woonwagenkamp. De steen werd gezegend door deken J. van Loon.
(Foto: Stadsarchief)

naarstig gezocht naar het woord *matse(n)* in etymologische woordenboeken. De bevindingen passen wonderwel in mijn vermoeden: *matse(n)* is zo jong, dat het in de meeste etymologische dictionaries niet voorkomt. Er staat een vermelding in het Bargoens woordenboek met de voorbeeldzin: 'Hij wordt gematst bij het leven', maar het Etymologisch Woordenboek van Van Dale is duidelijker: *Matsen* komt pas in het Nederlands taalgebruik na 1950! De woordaflading is onbekend, maar wordt wel in verband gebracht met het Engelse 'to match' = bij elkaar passen.

Voor mij blijft *matse* een Bosch woord uit de jaren vijftig.